

Rädda Barnen

Save the Children Sweden

Yttrande

2018-06-21

Dia.nr. S2018/02631/FS

Vår referens

Jorge Londoño
Förbundsordförande
+ 46 (0) 76 012 97 28
+ 46 (0) 8 121 469 30
jorge@rbuf.se

Rädda Barnens Ungdomsförbund
Box 128 25
112 97 Stockholm

Betänkande av Ds 2018:11

Rädda Barnens Ungdomsförbund (802416-1203) vill härmed besvara den av regeringskansliet utsända remissen till Ds 2018:11.

Rädda Barnens Ungdomsförbund grundades år 2003 och har sedan dess varit en självständig organisation som kämpar för barns rättigheter. Förbundets arbete grundar sig på FN:s konvention om barnets rättigheter. I organisationen finns 2500 enskilda medlemmar i åldrarna 1 till 25 år, utspridda över hela landet. Förbundet arbetar med aktiv kunskapsspridning, direkt verksamhet med barn, politiskt påverkansarbete och opinionsbildning, i Sverige, Norden och globalt, samt genom lokal organisering.

Rädda Barnens Ungdomsförbund har kämpat för hbtqi-barns rättigheter sedan dess grundande och samlar många barn som direkt berörs av denna lagstiftning. De politiska ställningstaganden som ligger bakom detta yttrande är tagna av barn.

FN:s konvention om barnets rättigheter innehåller fyra grundprinciper. Dessa är: *icke-diskrimineringsprincipen*, (artikel 2), *principen om barnets bästa i det främsta rummet i alla beslut som rör barn, det enskilda barnet och barn som kollektiv*, (artikel 3) *principen om barns rätt till liv, överlevnad och utveckling* (artikel 6) samt *barnets rätt till åsikter och att få dessa åsikter hörda och beaktade* (artikel 12).

Dessa fyra artiklar är viktiga för lagstiftaren att ha i beaktande när hen beslutar om lagar som påverkar barn och barns rättigheter. Utöver dessa artiklar bör även lagstiftaren, som nämnt i promemorian ta i beaktande följande rättigheter: barns rätt till sitt privatliv (artikel 16), barnets rätt till information (artikel 17), barnets rätt till skydd mot vanvård (artikel 19) samt barnets rätt till bra hälsa (artikel 24).

Rädda Barnens
Ungdomsförbund

Rädda Barnen

Save the Children Sweden

Vi är överlag positiva till lagförslaget och ser att det kommer medföra ökad hälsa och stärkta rättigheter för transpersoner i Sverige. När det gäller intersexpersoners situation är det oklart om förslaget kommer innebära en förbättring eller inte.

Rädda Barnens Ungdomsförbund har beretts tillfälle att yttra sig över Ds 2018:11 "Vissa kirurgiska ingrepp i könsorganen". Här lämnar vi följande synpunkter:

2.1 Lagens tillämpningsområde

I författningsförslagets första paragraf under rubrik *Lagens tillämpningsområde* står följande:

1 § Denna lag innehåller bestämmelser om kirurgiska ingrepp i en persons könsorgan och avlägsnande av en persons könskörtlar, som syftar till att göra så att personens kropp överensstämmer med personens könsidentitet.

Rädda Barnens Ungdomsförbund ser mycket positivt på att den nya lagens tillämpningsområde inte begränsas endast till dem vars könsidentitet är antingen man eller kvinna. Könsbekräftande vård kan vara nödvändigt för en god hälsa eller till och med livsavgörande och måste därför finnas tillgänglig för alla med behov oavsett könsidentitet. Vi tror att ett bredare tillämpningsområde kommer förbättra många icke-binära barns situation och minska risken att tvingas in i en binär identitet för att få tillgång till vård. Idag kan vi se att icke-binära barn och unga som är i behov av vård tvingas in av vårdsystemet i binära identiteter för att kunna få tillgång till all vård.

2.2 Separation av det medicinska och det juridiska

På sidan 56 skriver utredningen om separation mellan den medicinska och juridiska processen vid ändring av könstillhörighet.

Efter att den medicinska delen av processen att ändra könstillhörighet har separerats från den juridiska, kommer det att vara möjligt för en person att genomgå ingrepp i könsorganen även om personen ännu inte har ansökt om ändring av det juridiska könet - eller ens har för avsikt att göra det. Det ska således sakna betydelse om det kön som finns registrerat i folkbokföringen överensstämmer med könsidentiteten eller kroppen. [...]

Rädda Barnens Ungdomsförbund ser mycket positivt på denna separation då behovet av könsbekräftande vård i form av kirurgi inte nödvändigtvis behöver hänga samman med behovet att ändra registrerat kön i folkbokföringen.

Rädda Barnen

Save the Children Sweden

Det är viktigt att just de specifika insatser som behövs för att säkerställa en individs välmående genomförs, inte fler eller färre.

2.3 Ålder

Under stycke 1.1 s. 8 står det: "5 § Avser en ansökan enligt 4 § ett barn som har fyllt 15 år får barnet ansöka själv. Den som har fyllt 15 år har rätt att själv föra sin talan i mål och ärenden enligt denna lag."

Rädda Barnens Ungdomsförbund ser positivt på en sänkt åldersgräns för könsbekräftande underlivskirurgi. Alla människor, såväl barn som vuxna äger rätten till sin egna kropp. Alla människor har även rätt till en god hälsa och vård vid behov.

Det kommer dock vara mycket svårt för barn att få tillgång till könsbekräftande kirurgi enligt författningsförslaget eftersom "synnerliga skäl" för ingrepp i könsorganen samt en tillståndsprövning av Rättsliga rådet krävs. Rädda Barnens Ungdomsförbund är kritiska till att barn mellan 15 och 18 år endast kommer få tillgång till könsbekräftande vård i undantagsfall. På sidan 72 under rubriken 4.4.3. Det ska krävas synnerliga skäl för personer som inte har fyllt 18 år står följande:

Det är endast i undantagsfall som det kan bli aktuellt att genomföra underlivskirurgi på personer som inte har fyllt 18 år. Det är därför lämpligt att det i den nya lagen införs en regel av undantagskaraktär för de som inte har fyllt 18 år. Det ska krävas synnerliga skäl för att få göra ingreppen.

Vår organisation menar att barn mellan 15-18 år som under en längre period lidit av könsdysfori och därmed har behov av vård som huvudregel bör ha rätt till vård. Vi vill därför slopa formuleringen om "synnerliga skäl". Varje barns rätt till bra hälsa och sjukvård fastställs i FN:s konvention om barnets rättigheter, i artikel 24. Det finns ingen legitim anledning att förvägra lidande barn tillgänglig vård.

Vårdbehovet och vårdens möjlighet till positiva utfall ska styra, inte personens ålder. Om ett tillståndskrav ändå införs anser vi att formuleringen "synnerliga skäl" borde ändras till "särskilda skäl" så att fler barn får tillgång till nödvändig vård.

Vissa barn lider så pass mycket av könsdysfori, redan när de är 15 år gamla, att de åker utomlands för att genomgå kirurgiska ingrepp. Andra barn som lider men inte har möjlighet att åka utomlands och betala för en operation väljer ibland att ta sina egna liv för att få slut på lidandet. Rädda Barnens Ungdomsförbund ser en sänkt åldersgräns som en form av suicidprevention.

Enligt FN:s konvention om barnets rättigheters sjätte artikel har alla barn rätt till liv, överlevnad och utveckling. En sänkning av åldersgränsen kan rädda livet på barn som lider av könsdysfori.

Rädda Barnens
Ungdomsförbund

En sänkning av åldersgränsen kommer också bespara onödigt lidande för de som annars skulle söka vård utanför Sverige. Den svenska sjukvården kan ofta garantera en säkrare operation med tillhörande uppföljningar och hela kostnaden för ingreppet faller inte på patienten.

Vård bör ges till personer efter behov, inte ålder. Det nuvarande krav på att personen i fråga måste fyllt 18 år är inte medicinskt motiverat. Inte heller ett krav på femton år är medicinskt motiverat. En medicinsk bedömning tillsammans med vårdtagaren bör vara avgörande för när underlivskirurgi kan genomföras. Trots detta väljer Rädda Barnens Ungdomsförbund att stödja utredningens förslag, om en sänkt åldersgräns till 15 år, då vi ser att det skulle innebära en stor förbättring för transbarn.

2.4 Tillståndsprovning

Idag fungerar det Rättsliga rådet, som ligger under Socialstyrelsen, som en kontrollfunktion som granskar könsidentitet snarare än vårdbehov. Det är vår mening att Socialstyrelsen inte borde ha slutgiltig bestämmanderätt över en individs kropp. Även personer under 18 år kan ha omfattande självbestämmanderätt i vården. Idag är flera irreversibla könsbekräftande behandlingar tillgängliga för personer över 15 år. Hormonbehandling är ett exempel på vård som kan vara irreversibel och som personer över 15 år har tillgång till utan medgivande från varken vårdnadshavare eller Socialstyrelsen.

Rädda Barnens Ungdomsförbund menar att patienten själv i samråd med behandlande läkare och kirurg ska besluta om ifall ingrepp i könsorganen och avlägsnande av köksartiklar ska genomföras eller inte. Vi menar att det alltså inte ska behövas särskild tillståndsprovning för just underlivskirurgi. Därmed föreslår vi att *1.2 Förslag till lag om vissa kirurgiska ingrepp i könsorganen* och *1.2 Förslag till lag om ändring i steriliseringslagen* omarbetas enligt ovanstående.

Om ett tillståndskrav ändå kvarligger, anser vi att Socialstyrelsens enhet för regler och tillstånd ska vara den prövande instansen. Detta då Rättsliga rådet har bristande kompetens och lågt förtroende bland både transpersoner och könsutredningsteam.

2.5 Intersex

Författningsförslaget berör bara de intersexbarn som tidigare genomgått operationer eller liknande men har en könsidentitet som skiljer sig från det tilldelade könet, och de som inte genomgått någon behandling som nyfödd men som senare uttrycker en könsidentitet och ett behov av könsbekräftande underlivskirurgi.

Idag kan denna grupp barn få könsbekräftande underlivskirurgi oavsett ålder så länge vårdnadshavaren samtycker. Detta lagförslag innehåller en statisk åldersgräns på 15 år. Därmed kommer intersexbarn som idag har full tillgång till könsbekräftande vård i framtiden behöva vänta med delar av sin behandling.

Rädda Barnens Ungdomsförbund är utifrån ovanstående oroade för att författningsförslaget kommer innebära en förändring i en negativ riktning gällande intersexbarns rätt att bestämma över sin egen kropp.

En fråga som uppstått vid läsandet av författningsförslaget är varför det ska vara en så stor skillnad på tillgång till vård för å ena sidan en person som vill göra ingrepp för att efterlikna det kön som tilldelades vid födseln och å andra sidan en person som vill göra ingrepp för att mindre likna det kön som tilldelades vid födseln.

I bägge fall rör det anpassningar av kroppen för att bättre överensstämja med könsidentiteten. Vi menar att en diagnos om medfödd avvikelse i könsorganen tillsammans med personens samtycke borde räcka för att få tillgång till underlivskirurgi, diagnostiserad könsdysfori borde inte behövas.

Rädda Barnens Ungdomsförbund menar att utredningens förhållningssätt till kosmetiska ingrepp i könsorganen på intersexbarn är problematisk. I promemorian, på sida 37, likställs vård som ges till personer med medfödda avvikelser i syfte att behandla, bota eller förebygga sjukdom eller skada med rent kosmetiska ingrepp vars enda syfte är att få utseendet på könsorganen att överensstämja med det kön som barnet tilldelats. Dessa ingrepp går emot Europarådets resolution 2191 som uppmanar till ett förbud mot normaliserande ingrepp på spädbarn som görs utan individens samtycke.

Rädda Barnens Ungdomsförbund menar att barnrättsperspektivet i detta lagförslag är bristfälligt, då förslaget både missar att skydda små barn från onödiga underlivsoperationer och samtidigt ger sämre tillgång till vård för de barn som är så stora att de själva kan efterfråga den. För att säkerställa barnens bästa behöver intersexvården bli mer tillgänglig och självbestämmandet behöver stärkas.

Vår åsikt är att regeringen ska tillsätta en ny utredning där det görs en översyn av helhetssituationen för intersexpersoner gällande vård och rättigheter. Tills dess ser vi dock att förslaget till ny lagstiftning gäller.

Vi menar även att det finns ett behov av att Socialstyrelsen skriver ett nationellt kunskapsstöd för vård och behandling av intersexpersoner, likt de kunskapsstöd som redan finns om personer med könsdysfori.

2.6 Barnrätt framför föräldrabalken

Rädda Barnens Ungdomsförbund ser barn som kompetenta individer och menar att alla barn, oavsett ålder, ska ha rätt till medbestämmande i beslut som rör barnets personliga förhållanden samt att barn i högre grad ska ges rätt till självbestämmande i vården gällande personliga angelägenheter.

Rädda Barnens Ungdomsförbund håller med om vad som skrivs, under rubrik 4.4.4 Vem får ansöka om kirurgiska ingrepp på den som inte har fyllt 18 år? på sida 75, om att frågans personliga prägel och betydelse för den unge motiverar att vårdnadshavarperspektivet står tillbaka när det gäller möjlighet till att genomgå kirurgiska ingrepp som syftar till att göra så att dessa överensstämmer med personens könsidentitet.

Vår organisation delar utredningens åsikt om att ungdomar inte bör undanhållas möjligheten att genomföra underlivskirurgi, enbart på den grunden att en eller båda vårdnadshavarna motsätter sig det. Vi är positiva till att personer över 15 år ska kunna föra sin egen talan i dessa fall då det kan vara så att vårdnadshavare inte förstår sitt barns bästa.

2.7 Mognad

Under rubriken 3.7.5 Underårigas rätt till självbestämmande redogör utredningen för hur barnets bestämmanderätt i beslut som rör barnet generellt behandlas inom vården.

Barnets inställning ska tillmätas betydelse i förhållande till hans eller hennes ålder och mognad. [...] Den underåriges utrymme att själv få bestämma får bedömas utifrån ålder och mognad samt svårigheten av det aktuella beslutet. [...] I de flesta fall gör den som är ansvarig för den medicinska vården alltså en individuell mognadsbedömning för att avgöra om den underårige kan tillgodogöra sig relevant information och överblicka konsekvenserna av beslutet. (s.46)

Mognad är ett komplext begrepp. Varken i barnkonventionen, i svensk lag eller av förarbeten har begreppet definierats. Rädda Barnens Ungdomsförbund har framförallt undersökt och utgått från tolkningen av barnkonventionens tolfte artikels bisats "[...]i förhållande till barnets ålder och mognad". Vår åsikt är tydlig: vuxna kan, får och bör ej äga ensamrätt till definitionen av barnets mognad.

Rädda Barnen

Save the Children Sweden

Vi vill följa FN:s Barnrättskommittés rekommendationer kring en allmän sådan definition för barn som kollektiv, med förbehåll kring barns universella unikheter. För att aldrig förminska ett barns kapacitet att uttrycka sina åsikter har vår organisation gått från att använda ordet mognad till att istället tala om kapacitet. Detta gör den tolfte artikeln mer hanterbar. Vår rekommendation är att detta görs även inom vården.

Stockholm som ovan

Jorge Londoño

Förbundsordförande Rädda Barnens Ungdomsförbund

Vendela Carlford

Vice förbundsordförande Rädda Barnens Ungdomsförbund

Rädda Barnens
Ungdomsförbund